

Türk Adını Kullanan İlk Devlet: Göktürk Devleti

İçindekiler

- [Türk Adını Kullanan İlk Devlet: Göktürk Devleti](#)
- [Birinci Göktürk Devleti \(552-630\)](#)
- [Birinci Göktürklerin Özellikleri Nelerdir Maddeler Halinde](#)
- [Doğu Kök Türklerde Görülen Bağımsızlık Hareketleri](#)
- [İkinci Göktürk \(Kutluk\) Devleti \(682-745\)](#)
- [II.KökTürk Devleti \(Kutluk Devleti\) Özellikleri Maddeler Halinde](#)
- [Göktürk Devletinin Yıkılışı](#)

Birinci Göktürk Devleti (552-630)

Avar hükümdarının kızıyla evlenmek isteyen ve bu isteğin geri çevrilmesi üzerine isyan eden Bumin Kağan merkezi Ötüken olan kendi devletini kurmuştur. Bumin Kağan ülkeyi kardeşi İstemi ile birlikte ikili teşkilat şeklinde yönetmiştir.

552 senesinde Batı Tabgaç Devleti ile ittifak kurarak Juan-Juanları mağlubiyete uğratan Bumin, "Kağan" sıfatını alarak **Göktürk Devleti'nin kurucusu** olarak tarihe geçmiştir. **Göktürk Devletinin başkenti** Ötüken'dir. Bumin Kağan ülkeyi ikili devlet sistemiyle idare etmiştir. Devlet oluştuktan hemen sonra ülkenin batı bölgesinin yönetimine kardeşi İstemi'yi atamıştır.

Köktürk Devleti ile Sasani İmparatorluğu İttifakı

İstemi Yabgu İpek Yolu'nun kontrolü amacıyla Akhunlara karşı Sasaniler ile anlaşmıştır. Bu ittifak sonrasında Akhunlar yıkılma sürecine girmişlerdir.

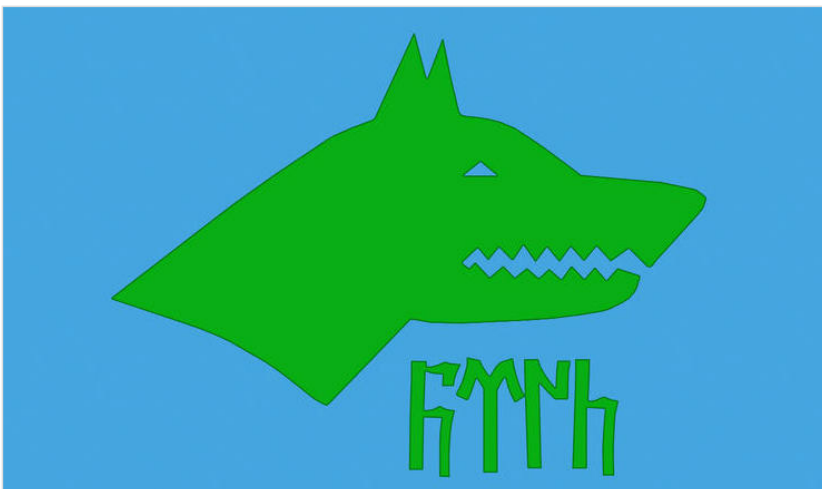
Köktürk Devleti ile Bizans İmparatorluğu İttifakı

İpek yolu mücadelesinde Sasanilere karşı Bizans ile ittifak yapılmıştır. Bu ittifak tarihte Ön Asya devleti ile Orta Asya devleti arasında yapılan ilk ittifak olması açısından önemlidir. Bumin Kağan'dan sonra oğlu Mukan Kağan devletin başına geçmiştir. Onun döneminde Avar devletine son verilmiş, Kitanlar ve Kırgızlar hâkimiyet altına alınarak en parlak dönem yaşanmıştır. Mukan Kağan'ın ölümünden sonra devletin doğu kanadının başına Ta-Po Kağan geçmiştir. Budist olması ve ülkeye Budist tapınakları inşa etmek istemesi gibi izlemiş olduğu

yanlış politikalar sonrasında devlet zayıflamaya başlamıştır. Ta- Po Kağanın ölümünden sonra devlet iç karışıklıklardan dolayı ikiye ayrılmıştır.

Birinci Göktürklerin Özellikleri Nelerdir Maddeler Halinde

- Asya Hunlarının yıkılması sonucu MS III. yüzyılın başlarından itibaren Orta Asya'da egemen güç olan Avarları 552'de yıkarak Türk adıyla kurulan Türk Devleti'dir.
- İlk defa Türk ismini kullanan devlet olup Bumin Kağan tarafından Ötüken merkezli kurulmuştur.
- Avarların hakimiyetinden kurtularak kurulan devletin batı bölgelerine İstemi Yabgu görevlendirilmiştir.
- İstemi Yabgu; (553 - 572) Sasanilerle ittifak yaparak 567'de Akhun Devleti'ni yıkmıştır.
- İstemi Yabgu, Sasanilerle Kök Türklerin arası açılınca Sasanilere karşı Bizans'la ittifak yapmış ve ülke sınırlarını Büyük Okyanus'tan Volga Nehri'ne kadar genişletmiştir.
- 582'de Doğu - Batı olmak üzere ikiye ayrılmışlardır. 630'da da Çinliler tarafından yıkılmışlardır.
- Çin esareti sırasında birçok ihtilal yapılmıştır. En önemlileri i 639'da Kürşad ihtilali'dir. Kürşad ve 39 arkadaşı Çin sarayını i basmışlar ve hepsi ölmüştür.
- Mukan Kağan devrinde pek çok yönden altın çağını yani **Göktürk devletinin en parlak dönemi**ni yaşamıştır.
- İstemi Kağan'ın vefatından sonra devlet yönetimindeki hatalar sonucunda **Köktürk Devleti** resmen doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldı.

Köktürk (Göktürk) devleti bayrağı

Batı Göktürkler (552 - 582)

659'da Çin esaretine giren Batı Kök Türkler yıkılmışlardır. Batı Kök Türklerin devamı niteliğinde Türgişler ön plana çıkmıştır.

Doğu Göktürkler (582- 630)

630'da Çin esaretine boyun eğen Doğu Kök Türkleri, bağımsızlığı sağlama amaçlı Çin'e karşı Kürşad ve Kutluk isyanlarıyla ön plana çıkmışlardır.

Doğu Kök Türklerde Görülen Bağımsızlık Hareketleri

Kürşat'ın Çin Sarayını Basması (Kürşad İhtilâli - 639)

Çin sarayına bağımsızlık için baskın yapan Kürşad ve 39 arkadaşı hayatlarını kaybetmiştir.

Kutluk İhtilâli (681)

Kutluk önderliğinde birleşerek Çin'e karşı ayaklanan Kök Türkler 682'de, 50 yıllık esarete son vermişler ve bağımsızlıklarını elde etmişlerdir.

630 yılında Çin her iki devleti de hâkimiyeti altına alarak [Birinci Göktürk Devleti](#)'ni ortadan kaldırdı.

İkinci Göktürk (Kutluk) Devleti (682-745)

Ortalama 50 sene Çin boyunduruğunda yaşayan Köktürkler ikinci devletlerini Kutluk (İlteriş) Kağan önderliğinde Ötüken'i yeniden ele geçiren Türkler [II. Göktürk Devleti](#)'ni inşa ettiler. Kutluk Kağan'a devleti tekrar toplayan anlamına gelen İlteriş unvanı verilmiştir. Kutluk Kağan zamanında Çin'e 46 sefer düzenlenmiştir. Kutluk Kağan'ın ölümünden sonra devletin başına kardeşi Kapgan Kağan geçmiştir. Onun zamanında Çin'e 25 sefer düzenlenerek yaşanan esaret hayatının hesabı sorulmak istenmiştir. Kapgan Kağan'dan sonra Tonyukuk'un yardımıyla Bilge Kağan ve kardeşi Kül Tigin devletin başına geçmişlerdir.

Hükümdar Bilge Kağan, ordu komutanı Kül Tigin, vezir ise [Tonyukuk](#) olmuştur. Devlet en güçlü dönemini bu üçlü zamanında yaşamıştır. Bu devlet adamlarının ölümünden sonra ülke içinde taht kavgaları ve iç karışıklar artmıştır. Yıkılış sürecine giren devleti Karluk, Uygur ve Basmiller birleşerek son vermişlerdir.

"Türk" adını ilk kez siyasi anlamda kullanan devlettir. Tarihte ilk kez Ön Asya

devletlerinden biri olan Bizans ile ittifak yapılmıştır. Orta Asya'da en geniş sınırlara ulaşan Türk devletidir. Takas aracı olarak **parayı ilk kez kullanan ilk Türk devleti**dir. Türk tarihinin ve edebiyatının okunabilen ilk yazılı örneklerini bırakmışlardır ([Orhun Abideleri](#)). 38 harfli ilk Türk alfabesini kullanmışlardır

II. Kök Türk Devleti (Kutluk Devleti) Özellikleri Maddeler Halinde

- * Kök Türklerin bağımsızlığını yeniden sağladığı, Türkleri derleyip toparladığı için "İlteriş" unvanı ile Kağan ilan edilen Kutluk zamanında Çin'e karşı 46 başarılı sefer düzenlenmiştir.
- * Kutluk (İlteriş) Kağan'ın öncülüğünde Tonyukuk'un da yardımıyla Çinlilere karşı ayaklanan Kök Türkler II. devletlerini tekrar kurmuşlardır.
- * Kapgan Kağan (692-716) ve Bilge Kağan (716-734) dönemlerinde Tonyukuk vezirlik yapmıştır,
- * Kùltigin askeri alanda başarılar elde etmiştir.
- * Yuliuğ Tigin tarafından yazılan Orhun Yazıtlarını bırakmışlardır. Devletin kurulmasında ve Bilge Kağan zamanında da etkili olan Tonyukuk 727, Kùltigin 731 ve Bilge Kağan 734'te ölmüştür.
- * Türk tarihinde ilk alfabe Kök Türkler tarafından (38 harfli) oluşturulmuştur.
- * 745'te Uygurlar, Kartuk ve Basmlilerle birleşerek Kutluk Devleti'ne son vermişlerdir.
- * "[Asya Hun İmparatorluğu](#)'ndan sonra başkenti Türkistan'da olan en önemli ve en güçlü devlettir.
- * [Türk tarihinin bilinen en eski yazıtları](#) bu devre aittir. [Göktürk Kitabeleri](#) ([Orhun Yazıtları](#)) İlk yazıt 726-727 seneleri arasında Tonyukuk adına yazıldığı için [Tonyukuk Anıtı](#) adını aldı. Daha sonra ise 731 senesinde Bilge Kağan adına [Bilge Kağan Anıtı](#) yazıldı ve son olarak 734 senesinde Kül Tegin adına kitabe yazıldığı için [Kùltigin Anıtı](#) adını almıştır.
- * [Türk ismini kullanan ilk Türk devleti](#)dir. Sibiry'a'nın doğusunda bulunan Türkler, Attila'nın devamı kabul edilen Sekeller ve bir kısım Oğurlar (Oğuzlar) haricinde bütün Türk boylarını tek bayrak altında toplayan, tarihte kurulan ilk ve tek Türk devletidir. Göktürk Devleti'nden sonra inşa edilen hiçbir Türk devleti bunu başaramamıştır.

Göktürk Devletinin Yıkılışı

734 senesinde hayatını kaybeden [Bilge Kağan](#)'dan sonra, hakan seçilenler yeterince

güçlü değil ve yöneticilik vasıfları zayıftı. Bundan nedenden ötürü ülkede kısa süre içerisinde kargaşa oluştu. 742 senesinde Uygur Türklerinin ve Basmlilerin başkaldırısı devleti güçsüz duruma soktu. 745 senesinde ise Uygurlar, [Göktürklerin tarih sahnesinden silinmesine](#) vesile olmuşlardır.